

IN MEMORIAM

SUNČANO MESTO PESNIKA



**TODOR
MANOJLOVIĆ
1883-1968.**

Imaju pravo oni koji, iskusnim okom, procenjuju da je retko koji srpski pesnik, kao Todor Manojlović, toliko celovit i toliko lirski podjednak u svojoj predmrtnoj reči kao i u svojoj prvoj. No, ta je konstatacija hitnija od svoje tačnosti; ona je, naime, odlučno priznanje istovetnosti života, misli i poezije jednog pesnika.

Voleo je da ponavlja da je njegova najveća zasluga što je, upravo u vreme rođenja nove Jugoslavije [Krf 1917.], stvorio prvi moderni slobodni stil; voleo je to, procenjujem, najviše iz razloga što je bio pesnik, ljubitelj sopstvene i superiorne građevine. Njegovi kritičari voleli su i vole da, pišući na brzinu i nespremno čak do današnjih dana, kad se grubo, ruku na srce, ne samo mogao očekivati njegov skor kraj, već, čini se, pre njegovo iznenadno fizičko vaskrsenje, da govore o vedrini poezije. T. Manojlovića, o vedrini, kao celovitom, čudnom i zapanjućem pesničkom bloku, kojeg do ludorije donosi i raznosi šarena Manojlovićeva reč.

A, međutim, nama se čini sve drugačije ili je to samo nešto zahvalnja laž. Fenomen prostog i jednostavnog u poeziji i nadahnucu poezije Manojlovića opasno je obrazlagati, jer to obavezuje na novi odnos prema svekolikoj našoj glomaznoj (velikih tema i misli) istoriji poezije. Kako je naspram nje laka, divno zanesena, čak nedopustiva vedra lirika Todor Manojlovića.

Ova atraktivna, starinska igra dana i noći, mirisnog i tmurnog, tulumuoznog i patečnog ružinskog, podseća, možda ponajviše, na Branka Radičevića i Lazu Kostića. Kao da, veličanstven i lagan, fini i tihi, nikako nije mogao odoleti kostićevskoj inspiraciji. Poput Branka Radičevića, sa obe otvorena oka, bio je zaljubljen u svetlo, u cveće, u ljubav i rastanke, u sumor i radost našeg doba. I, kao što je Branko začeo našu istoriju poezije, tako su je, dodavši joj opet one čudne i goleme snage sa izvora, Todor Manojlović uveo u Evropu svojom genijalnom erudicijom evropskog "libera" putnika.

Ti najstariji treptaji — pokret grane ili neki oznojani kas kroz badnjevečersku noć — sve to tako jednostavno za moje grubo uho, za Manojlovića je skinuto sa nekakve pompezne kompozicije Fiorentinca ili nekog mladić francuskog impresionista, iz muzike Debisia, koja bi mogla, valjda, bifi „prirodna“ zavesa ovom peušenju.

Nekolicina mojih prijatelja, mlađih pisaca, znala je pouzdano da pred njima nije genije, ali pozdravljali smo svakodnevno jedan čudno vaskrsli duh majstora, mudrog, pastelnog i rečitog. Svi smo mi van ove poezije isključeni strogo i konačno, kao iz kakvog sebičnog raja.

Poezija Manojlovića je tako elementarna, tako oslobođena silih pasusa drugoga reda. Sve su atrakcije spoljnoga sveta ovde opel mitske ili bar toliko potpisnute i nevažeće kao činjenice da svakidašnjica pripada domenu vremenskog, istorije. Tim i takvim, na ivici zbilje, životnim aktima, sladi se, kao šećer, Manojlovićeva pesma. Ouf se ona vedrina, koja je toliko puta tumačena kao prosti optimizam, ne odnosi na sutra, niti na bilo koju vremensku skraćenicu. Ona se proteže, kao istinski srebrni luk, od vremena stare Grčke, od Akteona i Perzeja, pa do ružičaste reklame sa Merilin Monro. Ta je vedrina, dakle, jedno samohodno oko kroz celokupnu istoriju.

Erudit, koji je čitav svoj znanstveni sadržaj odenuo u lepršav laki stih, čini se, prevario je i sam sebe, govoreći da ga ništa drugo ne zanimalo da „živi i ispeva svoj život“.

Ali, i taj večiti, od početka do kraja, stalno ponavljani poetski rondo našeg pesnika, ima nečег od sudbine Kamijevog Mersoa, koji se jedini nije mogao zaplakati nad smrću. Čitava ta razdraganost postala je već sumor, očaj, koji će pred vama, nehajući za kraj, obrati visprene starinske albume iz Firence, iz Beograda, iz Pariza, iz stare Grčke, iz Adijevih parkova.

Kao u šali i igri predstavljena, ova vas poezija i dalje ignoriše, ne hoćeći da prizna stvarni jedan život, već ga polire finom hladovinom celokupne istorije. Odabравši ono što mu se svidalo u svetu, zatvorivši oko za sve drugo, ona je jedinstveno sunce u našoj književnosti.

Miodrag MARTINOV